

Tekla Granström, import/affär, Ratan Bygdeå.

F:

D: 1980

I Ratan, Bygdeå i början av 1900-talet levde Tekla Granström. En stark kvinna som utvecklade olika verksamheter i Ratan. Tekla Granström importerade bland annat kol från Polen och sålde det till ångbåtar i Ratans hamn där hon hade en egen kaj där fartyg kunde lägga till mot avgift.

Hon drev även en Konsum-butik i sitt hus. Maken jobbade för Sjöfartsverket, förmodligen som lots eller liknande. Hennes barnbarn är ganska många, i 40-50-årsåldern, de kan säkert berätta mycket om sin farmor/mormor.

Företagsarkivet har stort intresse av att få kontakt med personer som kan bidra med material från Tekla Granströms liv och verksamheter. Uppgifter om Tekla kan lämnas till Företagsarkivet i Westerbotten.

Epost: qfiw@foretagsarkivet.se

Litteratur:

Hollinder, C. & Carlberg, H. (2007) *Ratan, en berättelse om ett folk som historien för vidare*. Sammanställn:
Hollinder, C. Medarbetare: Carlberg, H. Omfång: 274 s. : ill. Språk: Svenska Klassifikation: 948.8777.
Föreningen Ratans historia

Kontakter:

Christer Hollinder, Ratan 81 915 97 Bygdeå. Telefonnummer: 073-839 67 53

Ritva Lundberg, Ratan 79 915 97 Bygdeå 070-620 79 85

Följande text är skriven av barn-barnet Britt-Marie Berge, nu bosatt i Umeå och Ratan.

Min farmor Tekla Granström dog 1980. Från mina besök som barn ca två veckor varje sommar minns jag min farmor. Minnena bygger på självupplevda händelser och framför allt pappa Lennarts berättelser om farmor. Han var en duktig berättare, men kunde nog "skarva" en del för att göra historien intressant. När vi var på besök hos farmor hade hon fullt upp med posten och affären. Sommaren var som mest intensiv för hennes del, med alla båtar som gjorde stora beställningar i affären. Jag minns inte så mycket om kolverksamheten, men har hört en del berättelser. Det ska finnas en film, där farmor medverkar. Den gjordes förmodligen av postverket under sextiotalet och handlade om hur ett brev tar sig från en plats till en annan. Den kunde lånas till skolor från det som då kallades AV-centraler.

Mina kusiner är nu ägare av huset i Ratan och mycket står kvar precis som det var när farmor bodde där. Bl a finns där foton. Vad gäller foton är nog Stefan Forsberg en bra källa. I boken om Ratan finns ett familjefotografi.

Det ska också ha funnits dokument om kolverksamheten. Då det var många bybor som jobbade extra med att köra kärror med kol i hamnen, fanns dokumentation om vem som gjorde vad. Listorna fanns i affärsdelen och

Robert har säkert koll på om de finns kvar. Det finns också ett foto från den sk övre hallen i en av Sune Jonssons fotoböcker.

Som barn var vi alltid lite rädda för farmor och jag var ofta arg på henne. Som vuxen har jag förstått att hon gjorde en stor bragd, då farfar blev sjuk (troligen fick han en stroke) innan han fyllde 40 år. Då föll allt ansvar för försörjning och barnuppfostran på Teklas axlar. Då farfar var åtta år äldre kanske farmor inte ens hade fyllt 30 år, när hon fick en närmast oövervinnerlig uppgift att axla. För henne blev Gudstron en hjälp och stöd. Den väldigt stränga rörelsen "De Bibeltrognas Vänner" hade möten i Ratan och farmor var deras kantor då. Hon var väldigt musikalisk, men tyckte sig inte kunna spela annat än psalmer.

ETT DOFTANDE POSTKONTOR.

Yrkesfolket som försvann senast var postfolket, som vid sin bortrationalisering 1965 representerades av Tekla Granström (som visserligen själv överlevde sin syssla med många år). Förutom postbestyrern och hamnkommisionärsysslan hade hon och hennes man, grosshandlaren Valfrid Granström, glädjen och ansvaret för de två barnen Lennart och Eva-Britt (väldigt vuxna vid nedläggningsåret). I den östra delen av gården från sekelskiftet 1700 - 1800 på Stensäter 1:37 fanns sedan 1929 postkontoret permanent inrymt tillsammans med en enkel Konsumbutik vars doft ännu sitter i näsan hos dem som var med före nedläggningsåret 1962 – särskilt falukorven var helt underbar. Här hämtade man sin post och handlade på bok. Tidningen levererades med en gördel av brunt omslagspapper, där abonnentens namn stod skrivet. Dagsfärs mjölk hämtades dock på Holmgrens jordbruk i Bliska, dit särskilt barnen till tjänstemännen i byn cyklade med hämtare på styret.

Eftersom posten skulle köras ut till Ratan från Djäkneboda, hade

postverket sört för säkerheten under den fem km långa transporten genom obygden: Hemmansägaren Hilmar Boström från Djäkneboda mindes, hur han så sent som 1957 fraktade posten till Granströms Konsumbutik med häst och vagn medförande en Coltrevolver i hölster som skydd mot stråtrövare. "Man sku' allri' ha törse använd'n", slutade han sin berättelse.

Detta var då ett 60-tal år efter det att Vilda Västern-tiden ansågs vara förbi i Amerika.

Fru Granström var ansedd som en skarp affärskvinna som man helst inte ville stöta sig med. Det var bäst att hålla koll på hennes hals då man ventilerade spörsmål av känslig eller ekonomisk karaktär, för då den nerifrån och upp började skifta i rött var det bäst att byta samtalsämne, men dessa egenskaper var nog nödvändiga att besitta för en kvinna som ville bli tagen på allvar och lyckas i en typisk mansroll, som handel och sjöfart faktiskt var för 50 år sedan. Det är till exempel möjligt att en manlig person i hennes situation skulle ha sett lite mer med glimten i ögat på följande episod, vilken utspelade sig på 1950-talet:

Egentligen var hela farmors liv ett feministiskt projekt, men gudstron förbjöd henne att se sig som annat än underordnad. Men i praktiken kunde hon sätta vilken man som helst på plats. Hon var väldigt intelligent och snabb i repliken. Detta måste ha varit en stor konflikt inom henne. Det var säkert också ledsamt att bli betraktad som "en kärring" och inte få den positiva respekt och beundran för sitt livsverk, som hon är värd.

Vi kan endast spekulera i vad som hänt med Tekla om det hade funnits några stöttepelare från den tidens första vågens feminister i hennes närhet. Själv flyttade jag till Umeå först i början av 1980-talet.

Texturor:

Texterna är hämtade ur boken

Hollinder, C. & Carlberg, H. (2007) *Ratan, en berättelse om ett folk som historien för vidare.*

En av byns skämtare, som ofta fann ett nöje i att driva med folk, fick dubbel utdelning genom att ringa upp Tekla för att beställa ett helt kilo jäst i en annan – väl vald – bybos namn. Hon brottades säkert med sin dokumenterade prydhets en stund, men eftersom hon var mån om intäkterna så effektuerades beställningen som naturligtvis blev liggande i Konsumbutikens farligt länge för hållbarheten. Episoden slutade med ett samtal mellan Tekla och offret i affären, där även andra bybor kunde avnjuta dialogen som bjöd på ett

dramas alla sinnesstämningar. Jo då, jätten löstes ut och Teklas blodtryck återställdes.....

Det kan sägas att konverterade mejerihämtare var på den tiden ingen ovanlighet i de väl tempererade gödselstackarna.

Det blev liksom aldrig samma sak med postbilen, vilken avlöste den fasta postinstitutionen efter precis 100 år. Tekla själv hade då haft erfarenhet av byns postärenden sedan 45 år. Hon började sin bana som deltidsanställd hos sin företrädare

Valter Nilsson och Hildur Norlin ska till Umeå med Burträskar'n. Hjalmar t.h. är med för att vinka av dem.
(Foto: C. Hollinder)

Signe Röse, utbildades till postiljon i Robertsfors och kände sina klienter som sin egen familj.

Ratan

är utan tvivel lämpligaste sommar-
vistelse- och rekreationsort inom Ve-
sterbotten. Härlig luft! Milda, best-
vindar! Hafsbad! Tillfälle till fiske,
rodd och segling. Båtar finnas. För
närvarande cirka 20 möblerade och
omöblerade rum till hyring. Deras
flera lägenheter om 2 rum och kök.
Närmare meddelar undertecknad.

Nils Blomgren.

Ångb.-kommissionär i Ratan. 2368

*Nils Blomgren visste att
marknadsföra sig. Ovan en
annons i Umebladet 1902.*

GRANSTRÖMS GÖR ENTRE

Efter Blomgrens avflyttande från Ratan 1924 togs hans kommissionärsyssla över av de nya ägarna, Walfrid och Tekla Granström, då de flyttade in 1927. Vid det laget hade emellertid SVEA – bolagets passagerarbåtar så gott som slutat att trafikera Ratan och gick oftast direkt på Sikeå, varför kommissionärens funktion vid Ratans södra kaj så gott som upphört. Detta övertagande fann alltså de övriga intressenterna

inom kajrörelsen i Ratan inget märkvärdigt i, men då Blomgren även lät J.W. Granström överta makten som hammmästare rann sinnet på lantmannaföreningens styrelse och man anade oråd, att Granström skulle gödsla sin egen konkurrerande verksamhet i det han t.ex. kunde anvisa kajplats till sin egen favör. Dessutom hade han, enligt sina belackare, en alltför låg rang inom lotsverket; han var bara extra lots, och man ville helst finna en ny hammmästare bland de tunna leden av mästerlotsar, vilka dessutom skulle vara ojäviga i kajärenden. Endast en människa i Ratan svarade upp emot dessa kriterier, nämligen lotsförman Gottfrid Wikström, men av allt att döma var det i alla fall Granström som fick detta ämbete. (Gottfrid bodde inte i Ratan vintertid).

Johan Valfrid och Tekla satsade i stället på att bygga en kolgård norr om sina hammmagasin för att bedriva bunkringsverksamhet med angörande ångfartyg som kunder. Deras son, Lennart Granström, har berättat om verksamhet av mer kulturell prägel vid denna tid i familjens magasin:

Då Lennart Granström var 5 - 6 år gammal (ca 1927) var det under en period vanligt att

man samlades i magasinet för att "fira skymning" och berätta historier för varandra.

Man satt på plankor lagda på bockar längs västra väggen i flera rader och hade framträdanden vid östra kortväggen. Bland de som uppträdde minns Lennart särskilt Severina Eriksson/Bäckström med kompanjoner - Jack Eriksson är också ett namn som Lennart förknippar med dessa

attribut. En förtätad stämning rådde denna sensommar/höstkväll.

Vid ett annat tillfälle uppträdde en utbrytarkung. Ratans lotspersonal fick binda honom, och lär ha gjort ett så professionellt jobb med kedjor och rep att han endast med stor möda lyckades ta sig loss - om han själv gjorde det överhuvudtaget?

framträdanden (han var en bror till Severina, och syskonen hade tidigare turnerat med en cirkus, vilket Severina aldrig ville berätta närmare om.) De utförde diverse cirkusnummer, som t.ex. lindans och svärdslukning. Vid ett tillfälle var en samisk nåjd på besök och gästade sällskapet i magasinet med trolltrumma m.fl.

Valfrid och Tekla Granström med barnen Lennart och Eva-Britt. (Fotoägare: Familjen Granström)

Tekla Granström har berättat om dessa möten för sonen Lennart.